

Csak helybenhasználatra!

PB
7858

Csorba Győző

Egy eltűnt pécsi utcára

Csorba Győző:
Egy eltűnt pécsi utcára

PB
7858

Csorba Győző

Egy eltűnt pécsi utcára

Csak helyben
használatra

247533

PANNÓNIA
KÖNYVEK

**A rajzok
Martyn Ferenc
művei**

**A kötetet válogatta és szerkesztette
Tüskés Tibor**

© Csorba Győző

Az ürögi erdőben

A fű csak néha moccan, de zúg, de zúg a tölgyes.
A gerle szürke hangját rigófütty pántlikázza,
rigófütty, s nem tudom még, miféle száz madárszó.
Térdemre hangya mászik, kék lepke száll fölöttem,
a bokrok kusza rácsán halommá gyűlt avar-lomb
riasztva zörren olykor.

Szelíd, rég ismerős táj,
szeretném versbefogni dicséreted, de mintha
rokon-seregbe téved sok év után a vándor,
s az emlékes szemekből felé-leselkedőket
nem tudja megnevezni, csak nézi őket, én is
gyerekkorom kíséző pajtásait köszöntöm,
fák, füttyök, bennetek, s jaj, hiába! nem tudom már,
hogyan szólítsalak meg.

Kabátom földre dobtam,
de melléfekszem inkább, csiklandja fű a bőröm,
ha végre visszajöttem, legyek valóban itthon.

A fű csak néha moccan, de zúg, de zúg a tölgyes,
a Daindokok gerince s a lágy-ölű Jakabhegy
kék hamvait cserélve fitogtatják a lombok,
s az égen mint fehér füst szétoldva és ziláltan
rohannak át a felhők nyugat felől keletre.

FLÓRA-PIHENŐ

Beroskadt itt a táj, mint szépruhás halott
melle, kit tébolyult szerelem sírba tenni
nem enged és akit csak lassú és konok
harccal tud a halál végső birtokba venni. -
Beroskadt itt a táj - még néhol láthatod
a pusztulás nyomát: pár üszkös folt, más semmi,
beroskadt itt a táj, de, ó, ki gondol erre már?
Fénylő kincstárákat hord mindenütt a láthatár.

Sziklán ülök. Közel szállong az ősz, de még
zöld a levél. A gyász piros-sárgája rejtve
lappang a szín alatt, erőtlen kürt-jelét
figyelve az okos szeleknek, majd amelyre
kitörhet boldogan: az élő szégyenét,
díszét és szégyenét fájlalva, ünnepelve, -
díszét és szégyenét, mert romlás, mert romolni kell,
díszét és szégyenét, mert jobb élő elől megy el.

Alant a völgy-lapályt szőlőtáblák fedik,
a kéklő négyszögek, mint ódon csataképen
a fölvonult hadak, melyeknek rendjeit
harc nem kavarta még. Idébb, a hegy tövében
csak tűnő s villanó részecskék sejtetik
a tárgyakat, mivel a hegy-falat merészen
benőtte a bozót, s miként a szél, az ágbogak
szemem előtt szelőd mozgással úsznak, inganak.

Balról a nyúlt Mecsek mint állat-óriás,
mely békén elfeküdt, s hasához hagyja bújni
jöltáplált kölykeit, a dombokat. Csigás
bundájuk ujjaim begyén érzem simulni
vagy arcom ráncain mint lágy cirógatást. -
Kölyök-szag: rossz vagyok, jó volna megjavulni:
a felnőtt tévelyeg: szülő-anyját, testvéreit
elhagyja, gyűjtőget, fogat meg körmöt élesít.

A völgyön túl a táj lankásan nő az ég
kékjére. Hengeres torony, símán kanyargó
fehér út, - még odébb házak seregletét
takarják dundi fák. A száz irányba tartó
tekintet meg-megáll, mélézik szertesztét,
kívül nyugodt a kép, bennem forgó-kavargó. -
Lehunyhathán szemem: már semmit nem segítené:
húsunkban zengedez tovább az elnémult zene.

Sziklán ülök. Nehéz a dús légáradat,
nehéz, alig bírom: mégis feszít, emelget;
a lombok és füvek illata-íze rátapadt,
amint a táj fölött hullámozott és kerengett.
Nemcsak tüdőm zihál, egész testemre átragad
a jámbor kapzsiság: mindent magamba nyeljek:
völgyet, hegyet, fehér utat, nyugalmat és derűt,
e roppant omlatag bájt és pehely-könnyű erőt.

Mindent magamba! csak mindent magamba, ó,
helyettük is, kik ott az ártatlan lapályos
s az alkony-táji nap fényében szunnyadó
szőlők és fák alatt a közet-éj halálos
országában gyűrött inakkal és fakó
szemmel feküsznek a pár-ölnyi ég alá most,
s néznének szertesztét, dagasztanák a mellüket,
de sűrű por kering, kfnok között lélegzenek. -

Sziklán ülök. Zajos beszéd és lány-kacaj
szállal a Pihenő tetejéről a völgyre.
E kisdud őrtorony nevettező bástyáival
készül türelmesen a minden-éji pörre,
melyet halálra ví dühödt és zajtalan
hadaival a völgy s az erdő, s ő, a törpe
próbálja védeni haragjuk ellen rábízott
táját, s hiába: ősz felé zilált lesz és nyuzott. -

Szél jó a hegy mögül, megrehbenek, megyek.
A lombok támadó fortélyaik beszélik.
Sietnem kell. Ha itt szorulnék, senkinek
nem volna gondja rám. Lesem fürkészve mégis:
a Pihenő fehér terméskövei véresek,
sehol a lány-kacaj, szörnyeteg óra érik.
Az út végén az éj torlaszait építi már,
a kavicsokból is iszonyat rí és borzadály.

MÁRCIUS

Az omló városfalat is fölgyújtotta a fény.
Kövér dongó sütkérezik, ráért meghízni már.
Hosszú volt, hosszú volt a tél,
azért csak vége lett,
és tavasz lett, habár
nem látni még sehol virágot, levelet.

Egy régi őrtorony helyén épült az én szobám,
a város fölött magasan. - Ma is még őrtorony,
mert csönd van itt, csönd s jó magány,
békén fürkészhetek
a földi dolgokon,
magamba s messzire egyformán nézhetek.

A szótól lassan elszokom: nem örök dolga ez,
vagy olykor csak, s ha olykor is, mindig haszontalan.
Hallgatni s látni érdemes:
a szép törvényeket,
magam és nem-magam,
a vonzódásokat s idegenségeket.

A szótól lassan elszokom, s a szó tőlem szökik, -
de több az élet mint a szó, nem is fáj már nagyon.
S most újra élet ütközik,
most élet ütközött
a fosztott tájakon,
új élet ütközött életeim között.

Új élet, biztos folytatás, a múltól biztosabb,
nemcsak jobb részem őrzi meg - lényem minden színét:
a fényeket, az árnyakat,
az el nem mondhatót,
a lényeg lényegét,
a csak megélhető, az egyetlen valót.

Ó, kétszeres tavasz! Tavasz kívül, tavasz belül:
kislányom, duzzadó rügyek, szikrázó fény-eső,
feltámadás köröskörül,
viharzó győzelem,
tenger piros tető,
játsszó füst-pántlikák a víg kéményeken!

Forgó galambraj, porlatag-kavargó hangyaboly,
elvillanó gyfok, mit-tudom-miféle száz bogár,
a fogyhatatlan föld alól
kitört makacs füvek,
melyek most a kopár
határt zengő színű mezzel díszítitek!

Ó, élni együtt induló csodálatos sereg!
Az őrtorony lakója, én, kinél régóta már
a halál vendégeskedett,
ajtóm és ablakom
kitárom: a halál
helyett ti osszátok meg ágyam, asztalom!

SÉTA ÉS MEDITÁCIÓ

A kényes őszi nap mindenhová elér.
Ennyi fény, ennyi fény! Ez már a fény utolja.
Rezgő fényoszlop a jegenye, óvatos
forrás iparkodik lábánál, hangja sincs.

A koporsóra itt nem gondol senki, halhatatlan
hittel építi házát, erődíti és béleli.
Gyanútlan sétáló, számat tátom minduntalan.

Ifjúkoromban váltig undorodtam:
kaloda-város, börtön-város, sivatag-város.
Nagyon sajnáltam magam érte.

Ház nőtt az üres telkeken, a dombokon, a réteken.
A bulgárkertek salátái, káposztái, zöldségei
házakká változtak, s ahol a labdát rúgtuk, a
gyakorlótér roppant gyeplégyészöge.

A hűtlen bűnhődik: a régit sem felejtheti,
az is benne van, ami nincs,
az is benne van, ami van:
most a hűnél hübbnek kell lennie.

Nagy kerekes-hidak, piaci bódék,
konflisok a Széchenyi téren,
árkok, eperfák, öreg temető,
fatelepe, tehéncsorda, búzaföld,
kanyargós ródlipálya-lejtők,
madarak- és fák- napja, régi Tettye,
kaszárnya-ablakok alatt komiszkenyérért
siránkozó kölykök, vaskos beszédű,
kopott lányok...

Bennem van minden, ami nincs,
s bennem van minden, ami van.

Ó bűvölő város, sokarcú,
ha kérdeznék, nem tudnám, hogy milyen vagy.

Nyugalmak, zajok, fészke,
kőszürke és levélzöld,
hegyen hivalkodó, völgyben rejtőzködő,
tegnapelőtti és holnaputáni,
makacs munkás, kéjjel lustálkodó,
öl-puha, aszkéta-rideg,
aggastyán-bölcs, kamasz-melldöngető:

ha kérdeznék, nem tudnám, hogy milyen vagy.

Nekem: A VÁROS mindörökre.

Ennyi fény, ennyi fény! Ez már a fény utolja.
Az ősz kirakta foltjait a tájra.
Ölében viszi a Mecsek a télbe
embereid és házaid.

PADLÁS–ODÜSSZEIA

Rétegekben hánytörög elő az idő, felfűzve egy-egy fényzsinórra.
Óvodás-gyerek szólal, vállán bőrszíjából font, csöpp uzsonna-
táska, valami kilátszik belőle.

Lyukas, korom-zománcos tepsik, palacsintasütők, lábosok,
fazekak. Nagyanyák sütnek-főznek, még talán dédanyák is. Kigom-
bolt nadrágok, körül-zsíros szájak, mély-vastag bölögések.

Ezt a díványt már aligha rakná össze valaki is. A karcsúsított
barna rugók egy-kupacban, máshol az afrik, máshol két barokk-
láb. Majd a díványok utolsó ítéletén, ha a díványok istenének
angyala megfűjja harsonáit... (Lásd: lejárt temetőparcellák,
robbanások halottai!)

A szekrénytelen fiókban ifjú diók. Keserű a diólevélszag, csúcs-
magányos fa társtalan szaga. Idillek a lombjai alá kenve: poharaz-
gatások, kártyacsaták, nyárest-csöndbe olvadó szókananyagok.
Ennek a fának pedig semmi érzelme az idillhez, semmi köze hozzá.
Keserű fa, csúcsmagányos, a zivalar jobban kedvére van. De az
erő mindig fészket szül, a zord erő pacsuli-puhaságot.

Egy rézüstből meg - az üstháznak nyoma veszett - sorra ki-
mászik a tegnap és a tegnapelőtt technikája. Hökkentő gyűjte-
mény: kétszálás, textilszigetelésű villanydrótok, faszenes vasaló,
ólom vízvezetékcső-darab, falifogas, csillármaradvány, félfordító,
dült elemlámpa-tok, vekkeróra, törött csiga, horpadt kávédaráló
ésatöbbi ésatöbbi (folytatható a saját tapasztalatok és tetszés sze-
rint, nem lesz lényeges eltérés).

Kint jár a szél, nap szikrázik. A szél vékony suhogására, a nap
egy-egy fényzsinórára felfűződik a réteges idő.

Tíz hosszú év Trója alatt, tíz hosszú év hazafelé. Csak tíz volt-e
Trója alatt, csak tíz-e ez a pár-perces bolyongás?

Pénélopé hűséges és türelmes. Az időt fonja nappal s fejté éjjel.
A hosszú-hosszú kelme így marad néhány arasznyi csak. Pedig...

S leszáll az ember, vissza Ithakába, s csodálkozik, hogy annyi-
annyi év múlt el, holott kutyája még ugyanazt a csontot rágja, amit
előbb dobott neki.

FÖLJEGYZÉS

Így, ekkor, itt, e dombtetői házban,
magányosan, egy nyárközépi szombat-
nap délutánján, amikor a ritkán
megrezzendő lombok a forróságban
sercegetek szinte, így, ekkor meg itt
feküdtem én iszonytató idő
után s iszonytató idő előtt,
jeltelenül s jelentéktelenül,
hideg aggyal tudván a semmiségem,
mégis magam-emésztő szomjusággal,
hogy a milliárd év- és billió
ember-szötte szöveten valami
nyomom maradjon; s nem csináltam úgy, mint
az idelátszó bérház egy lakója,
egy ifjú asszony, ki a függönyökkel
sötétített szobából a parányi
mélyárnyékos teraszra lépve csöndes
dallal száján megöntözgette rendre
virágait a szombat délután
nyugalmával szívében, s mitse bánva
múltat, jövőt, forgott a jószagú,
hús nedvességben, hagyta az időt
továbbsuhanni, álmatag közönnyel
tördelte a hervadt virágokat,
s egyetlen percet sem gondolt magára.

A VÁROSRESZ KÖLTÖZKÖDÉSEI

1

A bútorok s egyéb holmik után a ház is kocsikra került. A falak, a födémekek, a tetőgerendák, a cserepek, az ajtók, az ablakok, a vízcsapok...

A ház is elköltözött, a házak is elköltöztek, a városrész is elköltözött.

Csak néhány öreg fa maradt itt-ott s egy-két foszló héjú, vén szőlőlugas. Az is például, amely alatt gyermekkorom annyi szivárványos óráját töltöttem. Torzan, csapzottan rogyott a törmelék közé, véletlenül le nem szakadt drótszálak tartották még némely ágát a magasban, mint akasztottakat.

Ó, az én házaim, az én hajdani otthonaim is elköltöztek. Egészen kicsi, majd serdülő s végül felnőtt korom otthonai.

Az egyik adta a galambokat és a halált. A másik a megaláztatást és a fölemeltetést. A harmadik a nőt és a játékot. A negyedik a háborút és a fészket. Az ötödik és valamennyi a verset.

Előbb ízekre szedték őket, aztán dörmögő gépkocsikra rakták.

Fölepíthetném könnyen ezt is, azt is. De vissza tudnám-e tenni, s jó helyre-e vajon?

Mert odébbálltak az utcák is. Otthonaim utcái, az indulások és érkezések, a labdacsaták, lánylesések, a véget-nem-érő baráti séták, a mentőkocsik és árverési hiénák utcái.

S amik maradtak belőlük, megzavarodtak.

2

Költöztek aztán, s költöznek még mindig az elgyalult pusztaságra új utcák és új házak, új terek és új parkok. Józanok, világosak, fegyelmezettek.

Tudom mégis, hogy a régiek melegségével, meghittségével, titkaival gazdagon. És táplálnak a mai kölyköknek s ajándékoznak fogyhatatlan emlékeket ezek a lépcsőházak, lapostetőik, átjárók, teraszok, játszóterek éppúgy, mint a kócos kertek, zezugos udvarok, padlás-pincés-fáskamrás régiek tették.

Számomra ilyesmit nem adhatnak már.

Az én kedvemért viszont felöltöznek derűbe, s ablakaikba kirakják szemem örömeit. Olyan arcokat, amik túl-túl sokáig éltek a homályban, amik most néznek először felülről lefelé.

S fő-fő boldogságomat: tündöklő gyermekarcokat; arcom hűséggel-hűtlenséggel szaporodó másait, vérem közeli-távoli bokrainak virágait.

Velük köszöntenek, ha utcáik völgyeibe megyek.

S ettől az új városrész családias lesz, az enyémmé válik, ahogy enyém volt a régi is, amibe vissza-visszalátogathatok kívánságom szerint, ha nagyon erősen magamba nézek.

EGY ELTŰNT PÉCSI UTCÁRA

Néhány gömböt kivájnak zöldessárgát
az estéből az utcalámpák
és általában
inkább csak félhomály van
így hát rövid sétám végezteig
az újabb gyászszertartás hibátlanul megeshetik

Innen csúszott a Majláth utca
a Zsolnay-ház dísze-pucca
mellett poros
úttesttel és koros
házakkal a Siklósi útra át
most üthetem nyomát
előkelő újdon lakótelep
csillámlik tetszeleg
helyén
A régi képet képzelt ládikóm
szent vackai közé hajlíthatom
ismét szegényebb-lelt város-szegénye én

Hát bizony nincs mese
ezen nem fordít senki se
időnként kellene
efféle rendcsináló szelid manőverek

S jó hogy az állomásra tartok:
sűrülnek az idegen arcok
én is könnyebben temetek
ha köztük lehetek.

GYERMEKKORI TÁJ

Nyár van megint, s én újra itt vagyok. -
Miket egy évig csak a képzelet
idézhett, ma szemtől-szembe látom.
Igen: az ott a nyurga és nyikorgó
harangláb, ott a szomszéd ház előtt
a két tuskóra szegzett deszkapad,
hol annyit üldögéltem estelenkint
öreg szomszédunk háborús meséit
hallgatva és ítélező szavát
időről, világról, politikáról;
s hol annyit üldögéltem serdülő
barátaimmal lányokról susogva,
és ültem olykor lánnyal összebújva.
S emitt a régi-régi ház, amelybe
már harminc éve egyre visszajárok:
az udvar és a kert, a drótkerítés,
a kerek kút, az esőcsatorna
s alatta a mohás hordó, a konyha,
a tág, magas szobák, a nyáron át
kihalt és csöndes tanterem sajátos
szagukkal s arra ott az utca végén
a lassú víz, a hömpölygő Duna
s partján a gidres-gödrös vén fűzes,
a töltésoldal, a kövek, a rezgő
nyárfák, a mosó asszonyok, a zúgás,
a mély homok, a nagyhangú libák
és minden, minden éppen úgy, akár
hajdan s akár a képzelet ölén.

Ó, jó-e, jó-e vissza-visszatérnem? -
Ha baj szakad rá, inkább ismeretlen
vidékre vágyik futni a halandó,
hogy zökkent sorsát meg ne tudja mérni
az újdonságok más mértékein,
s maradjon meg sovány vigasztalásul
számára legalább a gyöngy kékely.

Ó, jó-e, jó-e vissza-visszatérnem
e változatlan tájra, mely kegyetlen
ridegséggel hasonlít, s mér meg egyre,
ahol csak múlt s emlék terem, s amely
idézni tud csak, nincs már új szava?

LÁTOGATÓBAN

Rég nem látott a kert.
Zavartan és vidáman
neszez a félrevert
január alkonyában.

A szelid bágyadást
volt még figyelni kedvem,
de a nagy pusztulást
azt inkább elkerültem.

A készre jönni jobb,
sírhoz, nem betegágyhoz:
a mindig-új titok
szárán kinyílt virághoz.

Világos ablakok, -
ha valaki kinézne,
hogy a fogam vacog,
nem venné azt sem észre.

VERS RÓMÁBÓL

Már este van itt is, mint túl a hegyen.
A szőke folyóra, a halk Teverére
s az égre kiültek a csillagok. Égve
úszik a lágy domb fölfele, úszik
mint sima bárka. Magamba nyelem
szavaim, jöttment idegen:
csak az egy-nyelvű csönd és a magány tekerőzik
mellemre, borul le velem.

Vért-nélküli harcos, indultam el én:
pajzsot csak a föld s a szegénység
tartott elibém, a mogorva szegénység,
de hasztalanul, rámtört szigorú
dárdás seregével a fény:
mentségem a könny, egyetlen erény
megadni magam, nincs más koszorú,
csak a sáros alázat a büszke fején.

Otthon suta házak tört vándora voltam,
hunyt szem mutogatta a távolokat,
itt meg se kívánva körém rakogat
mindent pár tétova lépés:
márvány-darabok heverésznek a porban,
tündöklenek így is, már félig omoltan,
zengő paloták sűrűje közé vész
a botladozó, s alig ér utat onnan. -

Már este van itt is, mint túl a hegyen.
A szőke folyó másik vizet ébreszt,
más dombot emel föl az ég pereméhez,
más dombot, amelyre ha visszatekintek,
fáj, fáj a szívem,
megríkat a lankadozó türelem,
míg várja javulni a rendet,
hogy lelje övéit a régi helyen. -

Ó, szélre-vetett domb a Duna mellett,
miért itt sajog épp az örökre
túnt arcok bánatos ikre,
mért itt kinez épp a tudómba szorult
szók mérge, síri lehellet
mért itt fázatja a lelket,
itt, a virágba-borult
kert közepén, hol a nap kívés lángja emelget?

Hullt társak üres nyomait maradó
társ földte be, hűlt melegek
ágyát drága meleg, -
ám most ő se segít:
messze van, és nem idézheti szó,
nem idézheti várakozó
vágy, szomorú pásztor hívja sötét juhait
szerte a rétekről, szerte a hantok alól. -

Már este van itt is, mint túl a hegyen.
De boldog erővel villámlik a város,
és ablakomon, mely a nyurga platánsor
ormát szövi fénybe, csodára lesek ki,
csodára, mely összeterel
minden szépségre-futót, amilyen
a Szivek Szive volt, s ki azóta kesergi,
hogy vízre van írva neve.

Majd elmegyek innét, s viszek valamit,
viszem, mit a földi szegények
mohó dühe gyűjtött bennem: a szépnek
tenger morzsa-szemét,
de félve vigyázok, amíg
meglephet a gazda: hűvös szavait
borzongva lesem: tudom szerepét,
- harminc év sokra tanít.

Majd elmegyek innét, ismét hazatérek,
de bőröm alatt viszlek haza, Róma,
halk szőke folyód s a szelidke folyóra
hajló dombot, a szűk utcák rácsozatát,
és ha a lélek
perzsel, vagy ha világi ítélet
csap rám, öbleiden lelek újra hazát,
ó, Róma, szilárd anya-fészek.

MEGÉRKEZÉS

Most nyikorog a fakapu,
a kutya vakkant, odafut,
láncán a vödör zizereg,
nemrég húzhatták a vizet.

A kotlóssal már tollasan
járnak a csibék hangosan,
a szellőző osztályterem
vegyes szaga dől hűvösen.

A kiskertben nyúlt dáliák,
rajtuk se bimbó, se virág,
de alsóbb szinten a színek
keverék-kórusa liheg.

Friss a veranda, csak elébb
locsolhatták be a kövét,
kétoldalt aszparágusok,
túíken is még víz ragyog.

Aztán nővérem, sógorom
fiatalon, fiatalon,
szemükben vendéglő sugár,
- jaj negyven s még több éve már!

SZÜLŐHÁZ

Légvonalban vagy kétszáz méter

A kémény kószáló füstjét akár
idáig hozhatja a szél

Idővonalban több mint ötven év

Ha légvonalban Hold-messzire lenne
ha légvonalban Tejút-messzire
ha másik Galaktika-messzire
az idővonal hosszáig nem érne

Légvonalban vagy kétszáz méter

Jók a falak a kémény a tető
az ablakok a kapu s a kilincs
így elmerengve hát a kora estben
világos hogy nyugodtan bemehetnék
megpróbálhatnám a találkozást
világos így merengve képzeletben

De álltam már előtte sokszor
valóságban alig karhossznyira
s az ötven év idővonal közénk állt
megtudtam akkor hogy hiába tenném

a folyosó kék-piros lapjain
talpam nem koppanhat s ujjam se (bár
meszes lesz) nem érezheti falát
s az ajtó az sem nyílhatik ki többé

A szülőház megszült tartott kicsit
aztán kitett s végzett velem
A szülőház nem érzeleg
szagom idegen lett neki
kimutatja hogy semmi köze hozzám

HA ÉLNÉTEK

Mit szólnátok ha élnétek
apám anyám szülőimék?
Ha élnétek nevelnétek
Bizony sokszor elkelne még

Apám apám minek tetted?
Mért nemzettél fölfalókat?
Kedvedre volt hogy szerettek -
Kedvedre hogy megcsalódtak?

Anyám anyám minek tetted?
Minek szültél gáncsolókat?
Kedvedre volt hogy szerettek -
Kedvedre hogy megcsalódtak?

Ha élnétek nevelnétek:
meg is tudnám kanccsiságom
meg is tudnám hogy mivégett
vagyunk itt mi a világon

Meg is tudnám: sem ők se mi -
Ha termettek: alig kedvük
Nem értek rá választani
választott a sors helyettük

Apám anyám ha élnétek
kényes-fényes pipiskedés
pökésére nevelnétek
Emléketek hozzá kevés

Reng a talaj talpam alatt
Jól állok-e ha megállok?
Megtanulnom tudástokat
elkelne még a példátok

Apám anyám én még vagyok
de hogyha majd... az én hármam
hiányol-e akit hagyok
széles földön szűk magányban?

ANABÁZIS

Éveket néhány percért!

De ti akikről szó van
nálam is gyámoltalanabbul - -

A ki- és bejárat kapuja nem növekedett

Akkor inkább én
s úgy hogy statisztáknak se kellett
Ha sikerül hírt hoznom nem leszek irigy

Három csöppség néz felém mosolyogva
fényképek börtönszigeteiről
Igyekeztem az utat karbantartani

Várjatok
nem várok sokáig
csak várjatok és gondosan füleljetek
mikor csap ki szájamból és szívemből
a pusztító anabázis után
a győzelmes
thalassa!

OTTHON. HÁROM LÁNY

Megnőnek e kölyök fenyők
az ablak előtt őrt állnak s benéznek
Tíz év húsz év
Ó e fészek!

Kopog az első idegen
az első megy vele
bekopog szól a második
megy a másik vele
bekopog szól a harmadik
még egy elmegy vele
Talán a halál is kopog
akit hív megy vele

Benéznek a kamasz fenyők
Mire néznek?
A falak hűllenek
Ó e fészek

Ó e fészek
lesz fészke másnak
S arra is ó
a vén fenyők
majd arra is éppúgy vigyáznak.

LÁNYAIMHOZ

Kártyáimba láthattok most már persze
ha voltak kártyáim egyáltalán

mind többet leshettek ki rólam
ha be-belestek magatokba

az istennek rég nyugdíjba kellett mennie
lassan a nem-tucat embernek is

marad aki akár ti akinek
nincsenek külön rugói csavarjai

ne diadalmaskodjatok azért fölöttem
s ne is dühítsen rám a kiábrándulás

viszonyunk mindenképp megváltozott
a terhekből is jobban kell vállalnótok

ne diadalmaskodjatok fölöttem
a ti erőitek épp ilyen esendő

ne is dühítsen rám a kiábrándulás
értetek volt a hókusz-pókusz

csak legföljebb nem tudtam abbahagyni
a józanságon győzött a sajnálkozás

kivártam hogy az idő csapja le
délibábot pingáló ujjaim

CSALÁDI FÖLJEGYZÉSEK

1

**Eszter, Noémi, Zsófia: három
(Eszter a nagy,
Noémi a középső,
Zsófia a kicsi) lányom.**

**Ó, ha jönne, csak ne jönne,
csak ne jönne, ó, ha jönne,
jönne értük három derék legény:
megköszönném,
nem köszönném
meg én.**

2

**Nem születtem apának én sem,
ti adtátok neveltetésem.
Melyőnk kapott többet, ki tudja?**

3

**Pogány szentkép: középen lebegek,
négy nő fog át és tart a föld felett.
Ha olykor boldog lennem lehetett:
őket illeti köszönet.**

FORDÍTOTT KÍGYÓ

Amit én nyögve keseregve
te azt félkézzel és nevetve

A dolgok sokszor azt hiszem már
szolgálni gyűlnek lábaidnál

S mint a mesében ha kimondod
megoldódik hipp-hoppp a gondod

Ha ölsz is amit ölsz az állat
cinkos csöndben múlik ki nálad

Törvényeid csak a tiéid
ha ellesik akkor sem értik
akkor is mint nekem magamnak
mindenkinek titok maradnak

Lám több mint húsz év napja-éje
bonckéses bűvár szenvedélye
lassú szemlélődő nyugalma
forgó hajszája gyűrt unalma
ünnepe lucska tisztasága
öledből nőtt három virága
élet midőn oly egy lehattünk
hogy csak húsunk le nem vetettük -

Mennyit tanultam én azóta
ég-föld-pokol bűsz firtatója

Nyílt ablak és ajtó előttem
fény ömlött szét a vaksötétben

Hány dúvadat domesztikáltam
s ma füttyszóra nyaldossa lábam

Több mint húsz éve csak veled nem
semmire veled nem mehettem

Fordított kígyó ki a bőrét
vedlés helyett növeszti hétrét

Erős dajkám ki esteledve
kész bizton kész az új szerepre
s pislákoló szememre nézve
majd fölvesz karja bölcsejébe
fölvesz haját arcomra szórja
s fülembe zsondul altatója.

EGY SZAMÓCATÓ TAVASSZAL

Túléltük senki sem segített a magunk erejéből
mi egyformák és nem egyformák s mind egyformák a rettevésben
Az ember sok-sok napon át felénk se nézett
egyformák és nem egyformák csak mi biztattuk egymást
mikor a jég-égről a jég-csillagok jég-tűi
szurkáltak irgalmatlanul mikor jég-szél siklott felettünk
s mi botcsinálta hősök túrtuk földhöz lapulva
Nekünk egyformáknak s nem egyformáknak milyen jó volt
hogy közösen viselhettük a szenvedést ha végigrángott
nyúzott szárainkon hajszálgököreink hegyéig:
a közös jajjal a közös kín tengerébe ömlött
s ott megkönnyült külön gyötretetésünk

S lám most hogy túl vagyunk a szörnyűségeken
s bársony az ég a csillagok gyémántkövek sugaraik
árvalányhaj-bolyhok s a szél zsongó izgalmakat
szít bennünk most hogy már mesélnénk
és emlékeznénk megnyugodva:
most jön az ember
éles vassal közénk vág kifordítja félredobja
a másformájúakat semmirekellő gaznak nevezi őket
tűzrevalónak

Pedig ők velünk voltak az éjek éjein
mikor az ember ránk se hederített

Nem értjük nem értjük nem értjük.

KÖRTEFA

A piros, a legnagyobb dolgok színe bújik elő a körtefa hullni-készülő levelein.

A szörnyű kopárság előtt a fa látványos emléket támaszt magáról.

A tétlenség és kiszolgáltatottság rém-hetei előtt hajlandó pávás-kodni is.

Bezzeg a nagy munkaidőben: a virágzás, kérés, termésnevelés idejében eszébe se jut ilyesmi. Zöld uniformisban gürcöl, mint a többiek. Ki sejténé, hogy mire képes?

Néhány elkésett gyümölcs árválkodik még a levélhíjas lomb között s néhány a fa alatt.

Gyönyörű forma a körte-forma. Ahogy a szárnál vékonyhengerdeden elindul, aztán finoman szélesedve gömbalakba megy át! Ülő nő háta, dereka, csípője, görög és mindenféle kancsók mintája. S a világító testeké is.

A törzs tömörsége! Fametszet-dúcokként a körtefát szeretik a grafikusok. A kéreg repedései! Házikenyér gyürkéje ilyen.

Ágai, gallyai, mintha szeszélytől, ijedtségtől vagy váratlan gondolattól: egyszercsak hirtelen elfordulnak. Nem ívesen, simán, hanem szögletesen, görcsösen. Embermódra.

A gallyak itt-ott megvastagszanak, mint terhes nő dereka. A jövő évi termés helyei ezek, a fa méhei.

Íme, egy télikörte-fajta. Október táján még kemény, barátságatlan, legföljebb enyhén cukrosvíz-fzű. A polcokon aztán, a végleges társas magányban érmi kezed. Kívülről semmit se kap többé, de ami benne van, az minden molekulájában érvényessé válik, s mozgósít szivárvány-fzeket, száz-ráncú zamatokat, kényes aromákat.

De a fának erről sejtelve sincs már.

A VÁROS OLDALÁBAN

Egy ilyen este mondjuk
(csipős-nyers nyári csöndes)
mikor levél csak itt-ott
mikor ritkán remeg csak
mikor beléfogózni
mikor nincs már mi tárgyba
nincs már mi gondolatba
egy ilyen este mondjuk
ült ültél ablakodnál
a város oldalában
néztél a vaksötétbe
s nem tudtál megfogózni
Janus bátyám öcsém te
öt század bércen túl
vadmessze-messze tőlem
egy ilyen este mondjuk
pár ezred bércen túl
mikor levél ... stb
ül mert hát akkor is lesz
egy költő egy jövendő
ül vaksi ablakánál
a város oldalában
néz-néz a vaksötétbe
és nem tud megfogózni
de emlékezni tud még
s minket öt századévnyi
bérc két szél-távolából
Janus bátyám öcsém te
fázékony árvaságban
irigy nosztalgiával
talán majd összegondol

APA-SIRATÓ

Várkonyi Nándor halott

Mikor beteljesült a csönd
nagy dördüléssel fölkeltek a hangok:

még a párna finom vászon-neszét is
még a végső helyükre roskadó
belső szervek moccanásait is
a tovább-növő haj köröm szakáll
apró üzemzajait is
hallotta

s tán örült

De én másodszor vesztettem apát

Tették az ágyról koporsóba
tették a koporsót a földbe
a bezártat másik bezártba
tehát nyugodtan útrakelhetett

És én másodszor vesztettem apát

Víz-föld-ég-időjáró
négyéltű nincs-gépezetén
aligha juthat
ismeretlen vidékre
annyifelé járt eddig is
nem fölfedez inkább: újratalál
millió évek millió
mér földjein
mozgott otthonosan
(csak az úttesten át keservesen)

Most én másodszer vesztettem apát

Első apátlanságom
ferdái egyenesei
fojtódásai lobogásai
lassacskán összeálltak
lassan törvényesültek
már keskenyvágányú vonatra raktak

S jött csoda-nyelvével a vakogó
ugatásával az angyal-beszédű
„Hókuszt-pókusz” halomra dőlt a korcs rend
s az új romok között vezetni kezdett

Hát én másodszer vesztettem apát

Víz-föld-ég-időjáró
négyéltű nincs-gépezetén
élő álmait ellenőrzi
És látja már hogy álma szebb volt
látja hogy élni élni jobb volt
és szomorúan visszanéz

Túlzó szájmozgással de hangtalan
(ahogy szoktam) próbálom visszahívni
egyre ismétlem: csak nem érti
a levegőbe írok: úgy sem érti
kérném a tenyerét hogy arra írjak
s nincs tenyere - -

MARTYN FERENCNEK

A Szem, a Szem...

Vétkei és erényei, bánatai és örömei, országa és eszközei, bonckés-dühe és képessége, társító dühe és képessége.

A gazdag-szemű gazdag-életű.

Iramló pillanat, hamar lépés, apró elfordulás: ömlik a csoda, zúdul, dől belé. A legnagyobb csoda, a köznap, amit csak kevesed-magával észlel.

A gazdag-szemű tud, s hfrül adja. Jókedvvel, fogyhatatlanul, a szikkadt-meder-lelkű irigyek, kancsal gyanakvók, apasztó tolvajbandák ellenére

Lám, a szobor, a kép, a rajz! A híradás, mely ugyanakkor teremtes. Múterem-padlón, állványon, falon, könyvben, alapzaton, akárhol. Körülötte bámészkodók, meghatottak, undor, közöny, ünneptélyesség, parki fák, szemét, kutya-hagyaték, áhitat vagy szentségtörés.

Körülötte. Ő viszont azok körül. Mint egyenrangúak, mint joggal egy listára írhatók: fal, szék, szobor, papírkosár, kép, ablak, ésatöbbi. Nagy tisztesség, ha a jegyzékre nem anyaga nevének kerül: kő, márvány, tus, vászon, - hanem így: rajz, kép, szobor.

A gazdag-szemű a Törvény embere. Több ennél: Törvény maga is. Róla a törvény megismerhető, lenézhető. A Törvény DNS-e egyben: eloszlik, hogy a Törvényt szétvigye, s fölépüljön újra meg újra.

Legkisebb nyoma is tiszteletreméltó. Nem utaló és emlékeztető, hanem teljes-jogú nagykövet, ahol csak megjelenik.

Ha csodapásztor csodafurulyája egybegyűjthetné mind a műved: Univerzum támadna Éggel, Földdel, Naprendszerrel, Dallal, Asszonnyal, Férfival, Termelőkkel és Védelmeszűkkel.

A győzelem sok-sok jele ragyogna rajta: sokszor győztél az Isonyún.

Előszompolygott szőrösen, karmosan, dög-pofával.
Megmutattad, leleplezted; tudtuk, ki ő, ki ellen kell a harc.
Előszompolygott szögesdrótosan, ujjai tűz-ágyúcsövek, szem-
gödre aknevető-fészek, és csupa vér, és csupa vér.
Megmutattad, leleplezted, tudtuk, ki ő, ki ellen kell a harc.
De megmutattad a Harmóniát is, a Nagyszerűt, a Csillagot.

Jött a boldog Tenger, a kék, a villámló hősín vitorlák.
Jöttek a sístergő szívű Hősök, akik oly büszkén, oly dali tékoz-
lással adták másokért életük.

És jött a Szivárvány Lovag, a rettenthetetlen, akinek álmait
a makulátlan nemesség álmának kábítószere szülte szűnhetetlenül.

Jöttek az ember szikár társai: a Munkaeszközök, erejükkel,
ügyességükkel és mindenekfölött hűségükkel. Azzal a hűséggel,
mely magát elrontja, hogy újakat teremtsen. A Munkaeszközök,
a testet öltött Célszerűség e népes családja, mely azonban szép is
akar maradni, nem úgy, mint például a vaksi, rezge lábú termelő
kisüzemek, a kitenyészett tojótyukok.

Jöttek, jöttek. És jöttek még sokan és sokfélék. Te megláttad,
megismerted és magmutattad, tehát létrehozta őket Univerzumod
számára, vagyis mindenki számára, mindannyiunk számára.

Hogy gazdagsággal gazdagabbak legyünk, lépésünk biztosabb
legyen, hiszen Univerzumod a tiszta vonalak világa, s megtanít
jól az emberi közlekedés szabályaira.

Ó, a vonal, a szín, a forma! A Szem világegyeteme s a Szem
anyag-raktára. Ahol készen is meglel mindent, s ahol hozzávalót is
bőven talál élni kívánó vízióihoz.

Boldogan remegnek a dolgok, mint asszonyok, kik várják az öle-
lést, vagy túl rajta, visszaidézik.

Boldogan remegnek a dolgok: közöttük jár a Létrehívó, a Szem
gazdaga, a gazdag-életű.

TARTALOM

I	
Az ürögi erdőben	7
Flóra-pihenő	8
Március	11
Séta és meditáció	13
Padlás-Odüsszeia	15
Följegyzés	16
A városrész költőzködései	17
Egy eltűnt pécsi utcára	19
II	
Gyermekkori táj	23
Látogatóban	25
Vers Rómából	26
Megérkezés	29
Szülőház	30
III	
Ha élnétek	35
Anabázis	37
Otthon. Három lány	38
Lányaimhoz	39
Családi följegyzés	40
Fordított kígyó	41
IV	
Egy számócató tavasszal	45
Körtefa	46
A város oldalában	47
Apa-sírató	48
Martyn Ferencnek	50

247533

Ez a könyv
Csorba Győző
hetvenötödik születésnapjára
a Baranya Megyei Könyvtár
és a Békés Megyei Könyvtár
közös kiadásában
jelent meg
hatszáz
számozott példányban.
Ez a

327

számú
példány.

Kiadja a Baranya Megyei Könyvtár
Felelős kiadó Surján Miklós
Sorozatszerkesztő Tüskés Tibor

Készült a Békés Megyei Könyvtár házi nyomdájában
Felelős vezető dr. Ambrus Zoltán

ISSN 0237-4277
ISBN 963 7272 41 0

70,- Ft

Csorba Győző 1916. november 21-én született. Önéletrajzi költeménye, az Ocsúdó évek egyik szakaszában írja:

*Pécsett, Vilmos utca 23-ban
születtem, kilenc közül nyolcadiknak.
Apám Nagykállóról, a Tiszán onnan
való volt, anyám Vecséről, a "kis lak"
falujából. A zöld Mecsek gerince
szemük elől mindkettőt eltakarta.*

Fél évnél hosszabb ideig nem volt távol szülővárosától. Külső köreiből csak annyit változott élete, hogy meglakta a város több házát, s ma két utcával odább, de változatlanul Pécsett él. Költészete - néhány más, 20. századi költő, Juhász Gyula, Gulyás Pál, Takáts Gyula példájával együtt - azt látszik igazolni, hogy vidéken, az irodalmi élet központi fórumaitól távol is lehet maradandó és teljes értékű életművet létrehozni.

Költészetének központi élménye a környezethez, a városhoz, a természethez, a kerthez, a családhoz fűződő személyes emberi kapcsolat. A jelen gyűjtemény azokból a verseiből közöl válogatást, amelyekben ez az élmény hangsúlyos szerepet kap.

PANNÓNIA
KÖNYVEK